

ישראל צריכה להימנע מצינור גז עם טורקיה

[חימום היחסים](#) בין ירושלים ואנקרה הזריק חיים חדשים בפרויקט שנראה וכבר נגנז [?](#) צינור גז בין ישראל וטורקיה. לאור העלויות הגבוהות הצפויות בפרויקט צינור ה-EastMed, [והצורך האירופי בחלופות גז טבעי](#), נראה שצינור גז בין וטורקיה הוא פתרון פשוט וזול יחסית, שגם יחזק את ישראל אסטרטגית וגם יעשיר אותה כלכלית.

ולא כך המצב.

צינור גז בין ישראל וטורקיה יקשור אותנו למדינה לא אמינה [?](#) טורקיה של ארדואן [?](#) ויחליף את התלות של אירופה באוטוקרט אחד (פוטין) לאוטוקרט אחר (ארדואן). לישראל לא רק שאין סיבה לקדם צינור בינה ובין טורקיה, היא צריכה להימנע מצינור כזה כמעט בכל מחיר. ברשומה שלפניכם ננסה לתת את הנימוקים למה לא, טיוטה לחזון אסטרטגי אחר, ובנוסף [?](#) השיטה של וורן באפט לניהול יעדים.

יחסי ישראל-טורקיה [?](#) עליו וירידות

היחסים בין ישראל לטורקיה ידעו עליות וירידות לאורך השנים. אחרי אירועי המשט לעזה ב-2010 היחסים שקעו לשפל היסטורי [\[מקור\]](#). שגריר טורקיה לישראל הוחזר והפגנות פרצו בשתי המדינות נגד המדינה השנייה. מאז היחסים ידעו עליות וירידות. ב-2013 ראש הממשלה נתניהו התנצל בפני ארדואן על תקרית המרמרה, והיחסים נורמלו. ב-2014, במהלך מבצע "צוק איתן", ארדואן הסית נגד ישראל והאשים אותה ברצח עם [\[מקור\]](#). ב-2016 הכריזו על הסכם נרמול [\[מקור\]](#). ב-2018 גורש השגריר הישראלי בתגובה למהומות בגבול עם עזה [\[מקור\]](#). עליות ומורדות.

עכשיו נראה שיחסי ישראל וטורקיה שוב עומדים בפני עלייה. הרצוג ביקר בטורקיה, ארדואן מדבר על שיתוף פעולה עם ישראל, במיוחד בתחום הגז הטבעי [\[מקור\]](#). וישראל אינה היחידה שנראה שנהנת פתאום משיפור ביחסים עם טורקיה. יורש העצר האמירתי ביקר בטורקיה בנובמבר 2021, בצעד של הפשרת היחסים בין שתי המדינות [\[ראו כאן\]](#). במרץ 2022 ארדואן וראש ממשלת יוון נפגשו בניסיון לשפר את היחסים [\[מקור\]](#). וטורקיה וארמניה מנהלות שיחות על נרמול יחסים מלא ביניהן [\[מקור\]](#).

אולם הרצון הטורקי בחימום היחסים לא נובע מהכרה בערך של יחסים טובים יותר עם ישראל. [הטורקים נמצאים במצב כלכלי קשה](#), והם מחפשים מקורות השקעה חדשים. הם גם מעוניינים לשפר את התדמית שלהם בעיני ארה"ב. והם מעוניינים בגז הישראלי, לא בשביל עצמם [?](#) אלא כדי לחזק את מעמדם האסטרטגי.

צינור גז ישראל-טורקיה 🇮🇱 רעיון כדאי או פרויקט מסוכן?

כנראה שאין מי בישראל שחושב שהטורקים מתקרבים אלינו מאהבת מרדכי. אולם גם לשנאת המן יש גוונים וסוגים. ברור שצינור גז בין ישראל וטורקיה עלול להפוך למנוף לחץ נגדנו. יש מי שמציע להתנות את הפרויקט במספר דרישות שיצמצמו את היכולת של טורקיה להשתמש בו כמנוף לחץ.

לדוגמה, איל השקס, המחבר של הספר "[גשרי כלכלה](#)", כתב שרשור מעולה מה צריכות להיות הדרישות הישראליות לקידום צינור גז ביננו לטורקיה. בגדול הדרישות הן: א' הטורקים ישאו בחלק מעלויות הקמת הצינור; ב' הצינור לא יהיה נתיב הייצוא היחיד או המועדף של ישראל; ג' הצעד יעשה בהסכמת השותפות האסטרטגיות שלנו במזרח הים התיכון (יוון, קפריסין, מצרים); ד' גם אם הטורקים לא יקחו גז, הם עדיין יהיו חייבים לשלם עליו.

כל ההצעות של השקס הן סבירות ומצינויות, אך אני חושב שהן מנסות לטפל בבעיה שאני לא רואה סיבה להתעסק איתה 🇮🇱 למה שישראל תעבוד עם שותף לא אמין כמו טורקיה של ארדואן?

לכבוד ביקורו של שר החוץ הטורקי בישראל, שרשור שבו אני מציג עמדה לגבי צינור הגז האפשרי לטורקיה.🇮🇱

אמ;לק: אני בעד היתרונות של הקמת צינור גז לטורקיה 🇮🇱 אך רק בהינתן מספר התניות קשיחות, שימנעו לחלוטין תלות ישראלית בטורקיה ומנוף כלכלי טורקי.
pic.twitter.com/CI7j3W7fnC

— Eyal Hashkes | איל השקס (@EHashkes) [May 27, 2022](#)

אני רוצה לקדם עמדה יותר נוקשה. אין לישראל סיבה לקדם צינור גז עם טורקיה, לא משנה מה התנאים אליהם יסכימו הטורקים. למה? שלוש סיבות מרכזיות:

אורינטציה אסטרטגית

ראשית, אורינטציה אסטרטגית. טורקיה [בבירור ממקמת את עצמה כמעצמה לא-מערבית](#), שפועלת באופן עצמאי בזירה הבינלאומית. השרירים של ארדואן נגד פינלנד ושבדיה הן רק הדוגמה האחרונה לכך שטורקיה לא רואה עצמה חלק מהמחנה המערבי. הדבר יביא עם הזמן

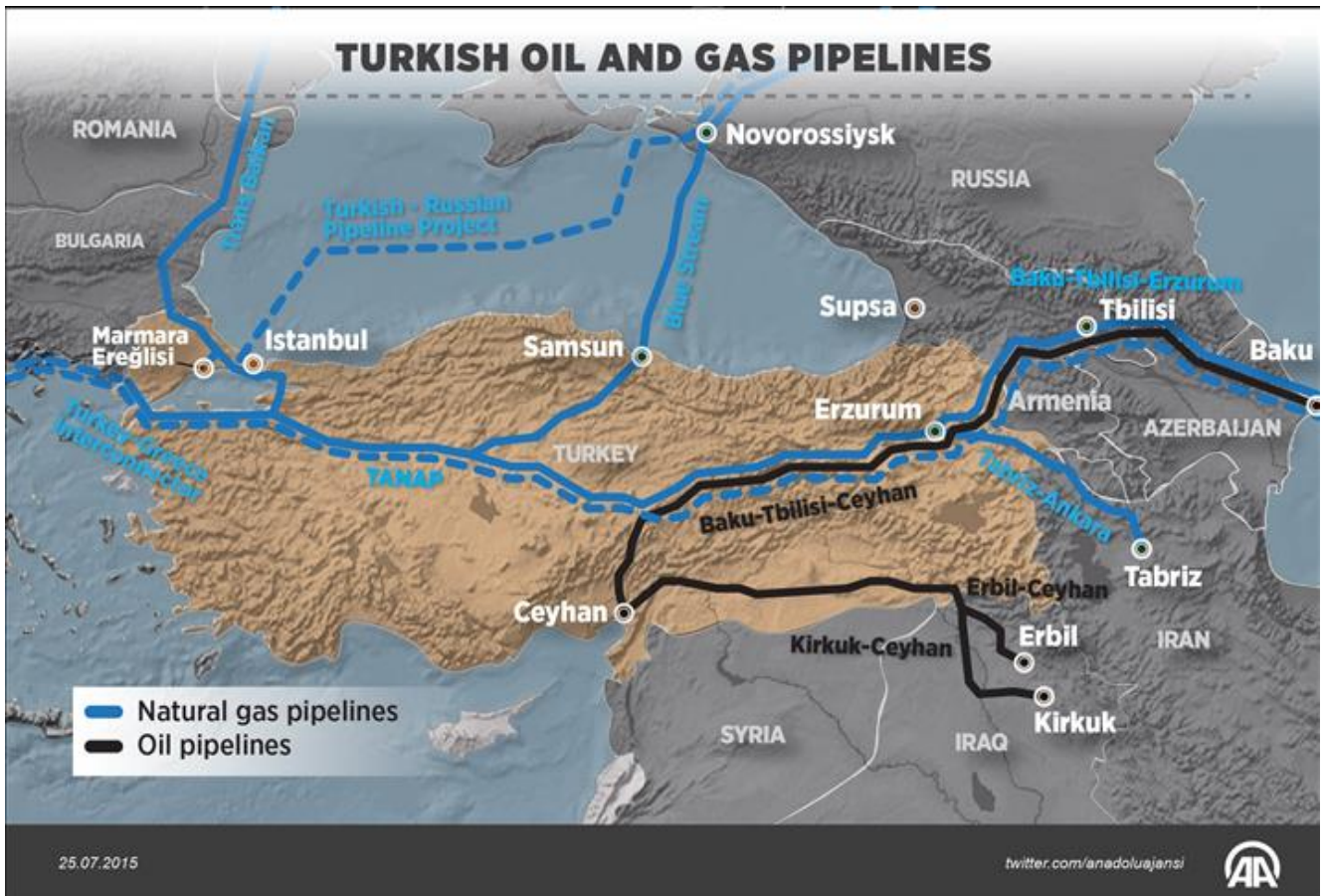
לחיכוך גובר בינה ובין המערב, במיוחד בזירה שלנו של היס התיכון. הטורקים מאיימים השכם וערב על יוון, פוגעים בריבונות של קפריסין ונתונים בתחרות להשפעה מול צרפת.

זאת במקביל להתעצמות צבאית של טורקיה, בין השאר בכוח ימי. האם ישראל רוצה לקשור את עצמה למדינה שבבירור מחזיקה בשאיפות הגמוניות בים התיכון, וקרוב לודאי תנצל כל מנוף לחץ נגדנו כשתגיע השעה להכפיף אותנו?

היעדר כדאיות כלכלית

שנית, צינור גז ישראלי לטורקיה כנראה לא יהיה כדאי לישראל, אך כדאי לטורקיה. **טורקיה רואה בייצוא של גז טבעי לאירופה דרך להגדיל את השפעתה בזירה הבינלאומית.** כיום טורקיה משמשת כ-Hub (מוקד) גז עבור אזרבייג'ן ורוסיה. דרכה שתי המדינות מספקות גז לדרום אירופה ☒ אם דרך צינור TurkStream הרוסי, או דרך [הצינור הטרנס-אנטולי](#) שמעביר גז מאזרבייג'ן. בנוסף, טורקיה מתכננת גם לספק גז דרך היבשה. טורקיה תקנה גז בשוק העולמי, ואז תספק אותו למדינות אירופה דרך מערכת הצינורות שלה **[מקור]**.

המיקום של טורקיה אידיאלי בשביל להיות מוקד אנרגיה. טורקיה היא גשר יבשתי בין מערב אסיה ואירופה, מחברת את המזרח התיכון, היס הכספי והים השחור לדרום אירופה. בניגוד לישראל, קפריסין או מצרים, טורקיה לא צריכה למתוח צינורות תת-ימיים בשביל להגיע לאירופה. **לטורקיה יש יתרון עלות בשינוע גז לאירופה, והיא רוצה להשתמש בו כדי לנקז את כל זרימת הגז מהאזור אליה.**

צינורות גז טבעי (כחול) ונפט (שחור) דרך טורקיה.

הטורקים מתכוונים להכפיל את קיבולת הצינור הטרנס-אנטולי, מ-16 BCM (BCM = מיליארד מטר מעוקב) היום ל-31 BCM ב-2026 [מקור]. בעתיד הם יוכלו להכפיל את הקיבולת יותר, ל-60 BCM [מקור]. הם רוצים לנקז אליהם גז מישראל, קפריסין, עיראק, איראן ואפילו מצרים, ולהעביר את כולו דרך הצינור.

גז ישראלי לטורקיה ישרת אותה כדי להעצים את כוחה האסטרטגי. הוא לא יצור תלות של טורקיה בנו, ואפשר לתהות גם כמה יהיה רווחי. כאמור התוכנית הטורקית היא להרוות את עצמם בגז ולשנע אותו לאירופה. טורקיה אינה צריכה גז ישראלי.

גם אם טורקיה הייתה מתכננת להתנתק מגז רוסי (והיא לא), יש לה די משאבים בשביל להחליף את הגז הרוסי בלעדיו. ב-2023 טורקיה תפיק גז טבעי מהשדה העצום שגילתה בים השחור [מקור]. השדה יספק בין 20% ל-30% מצריכת הגז הטורקית ☹️ כלומר יוכל להחליף כמעט לחלוטין את ייבוא הגז מרוסיה. ישראל לא רק שלא תייצא גז שטורקיה צריכה ☹️ היא תייצא גז למדינה שתהיה רוויה בגז טבעי. הטורקים כנראה ישלמו פחות על גז טבעי ישראלי ממה שמשלמים בישראל.

השפעה על נתיבי ייצוא אחרים

לבסוף, אם צינור טורקי יוקם הוא בהכרח ישפיע על דרכי שינוע אחרות של גז טבעי ישראלי. לטורקיה מערכת צינורות קיימת המתחברת לאירופה. לא יהיה לאיחוד האירופי שום סיבה לשים כסף על צינור ה-EastMed אם ישראל תנוקז דרך מערכת הצינורות הטורקית.

ייצוא דרך הצינור הטורקי כנראה יהיה זול יותר מאשר ייצוא גז ישראלי כגט"ן דרך מצרים. הטורקים יציעו להרחיב את הצינורות, וישראל מבלי שתכננה תמצא עצמה תלויה בטורקיה בלבד. אפשר לקוות שבירושלים יבינו את הסכנה וינסו לקדם תשתיות מקבילות, אך לקוות שישראל תבין את הסכנה ותפעל בזמן היא תקווה הגובלת בפנטזיה לצערנו, ופנטזיה שאנחנו לא יכולים להסתכן בה.

חזון אסטרטגי אחר לישראל

נוסף על כל שלוש הסיבות שמנינו למה *לא* לקדם צינור גז עם טורקיה, אפשר להוסיף עוד סיבה אחת. ישראל צריכה לקדם חזון אסטרטגי משלה למרחב של הים התיכון-מזרח אירופה, חזון שבהכרח עוקף את טורקיה.

ישראל תלויה לשגשוגה בתנועה החופשית של סחורות, אנשים והון ביס התיכון. בעוד היא מאויימת ממדינות גדולות כמו טורקיה ומצרים, יש לה שותפות טבעיות בדמות קפריסין ויוון. שתי האחרונות יכולות להיות, [עם תמיכה צבאית של ישראל](#), מחסום לשאפתנות ההגמונית של טורקיה. הן גם יכולות להיות השער לגז טבעי ישראלי להיכנס למזרח אירופה, ולחבר את מזרח הים התיכון [ליוזמת שלושת הימים](#).

החברות ביוזמת שלושת הימים.

ישראל צריכה לקדם [חזון](#) שמבקש לקשור את מזרח אירופה והים התיכון. משאבי האנרגיה באזור יכולים לספק את מזרח אירופה עשורים קדימה. מרכזי הייצור הגדולים של מזרח אירופה מעוניינים להתחבר לעולם הערבי ודרומה לאפריקה. מזרח אירופה יכולה להיות שוק ביטחוני חשוב לישראל, שוק שבו אגב ישראל תתחרה עם טורקיה (עוד סיבה למה כדאי שלא נהיה תלויים בטורקים).

בחזון הזה טורקיה יכולה להיות שותפה, אך רק אחרי שתגנוז את השאיפות ההגמוניות שלה. עד אז, ישראל צריכה לקדם קשרים אסטרטגים עם מדינות קטנות אחרות באזור (יוון, קפריסין), ועם מדינות גדולות שיש להן צורך ישיר בקשרים עם ישראל ([מצרים והצורך שלה בגז ישראלי](#) [לאור עתיד המשק המצרי](#)). חזון כזה קרוב לודאי יתמך ע"י האיחוד האירופי. החזון יציע מסדרון אנרגטי מתחרה לזה של טורקיה. ישראל יכולה לקדם מימון לפרויקטים רלוונטים בנושא עם גרמניה, פולין וצרפת, כחלק מחזון כולל להגדלת החוסן האסטרטגי של אירופה לא רק מול

בנוס: וורן באפט וניהול יעדים

הטייס הפרטי של וורן באפט במשך עשר שנים, מייק פלינט, פנה אליו יום אחד בשביל טיפים איך לקדם את הקריירה שלו. באפט ביקש ממנו לעשות תרגיל בן שלושה שלבים:

בשלב הראשון הוא יכתוב את 25 היעדים שהוא רוצה להשיג בקריירה שלו.

לאחר מכן הוא יסמן את 5 היעדים הכי חשובים לו.

לבסוף הוא יכתוב את אותם 5 יעדים ברשימה חדשה.

לפלינט לקח זמן אך לבסוף היו לו שתי רשימות § רשימת 5 היעדים החשובים ביותר שלו, ו-20 יעדים שאותם לא סימן.

"מה תעשה עם הרשימה השנייה?" שאל אותו באפט.

"טוב, הם לא כל-כך חשובים, אך אלה עדיין יעדים שהייתי רוצה להשיג. אז אני מניח שאשקיע בהם זמן כשאני לא מתקדם ב-5 היעדים שלי".

"לא" השיב באפט. "20 היעדים שלא סימנת הם עכשיו רשימת היעדים שאתה משקיע בהם 0 זמן, עד ש-5 היעדים שסימנת יושלמו".

לישראל יש מספר רב של יעדים. כמו אדם פרטי, היא לא יכולה להשיג את כולם בו-זמנית. מדיניות היא בבסיסה תעדוף. צינור הגז עם טורקיה? הוא ברשימת היעדים הלא מסומנים שלנו.